

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/136077

Raport științific de cercetare doctorală

**Tutore îndrumător:
Prof. univ. dr Lucian CHIȘU**

**Doctorand:
Ramona Ionela TĂNASE**

București, 2015

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Mircea Eliade: de la tinerețea legionară la maturitatea occidentală

Tutore îndrumător:

Prof. univ. dr. Lucian CHIȘU

**Doctorand:
Ramona Ionela TĂNASE**

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

INTRODUCERE	3
1. LITERATURA PREMERGĂTOARE EXILULUI	
1.1. Nuvelele „răspândite în presă”- anticiparea autenticității.....	4
1.2. Autenticitatea, mai presus de orice.....	4
1.2.a. Autenticitatea persoanei I.....	7
1.2.b. Autenticitatea persoanei a III-a.....	14
1.3. <i>Lumina ce se stinge</i> - „germenele” devenirii și transformării.....	17
1.4. <i>Nuntă în cer</i> - retragerea din prezentul punitiv.....	21
1.5. Folclorul- sursa fantasticului : <i>Șarpele, Domnișoara Christina, Secretul Doctorului Honigberger, Nopti la Serampore</i>	23
1.6. Teatrul- modalitatea de refiltrare a mitului.....	25
2. LITERATURA EXILULUI	
2.1. Romanul mitic- alegerea retragerii.....	31
2.2. Teatrul- instaurator al miturilor.....	43
2.3. Nuvelele- trecerea dinspre fantastic spre mitic.....	45
CONCLUZII	48
BIBLIOGRAFIE.....	50

REZUMAT

Parte a unei teze doctorale centrate pe identificarea și descrierea etapelor majore ale existenței biografice a scriitorului Mircea Eliade, în segmentarea cărora am folosit criteriile temporale și geografice, obiectivul acestui proiect este acela de a urmări modul în care literatura reacționează la schimbările exterioare.

Literatura a fost o constantă pe tot parcursul existenței scriitorului român (a debutat în revistele vremii la o vârstă foarte fragedă), o modalitate de păstrare a „sănătății mentale”, așa cum a afirmat chiar el în mai multe rânduri.

Literatura devine un refugiu din a tot ce îl înconjoară (istorie, societate, știință, familie, probleme). În perioada exilului, faptul de a își scrie literatura în limba română echivala pentru el cu posibilitatea de a trăi românește, de a își imagina că este în țara sa, în orașul său chiar dacă distanțele erau insurmontabile (și nu doar din punct de vedere geografic).

În opera literară a lui Mircea Eliade pot fi descoperite mai multe perioade, care pot fi împărțite în funcție de metodele și formulele literare folosite. Scopul acestui proiect este de a analiza maniera în care literatura își schimbă sau nu paradigmele după părăsirea României. Astfel, am operat o primă distincție prin folosirea criteriului temporal, împărțind literatura scriitorului român în două perioade. Prima perioadă vizează literatura scrisă înainte de 1945 (anul în care începe exilul) și a doua perioadă vizează literatura scrisă după 1945, fiind cunoscută sub numele de „literatura exilului”. Următorul pas a fost acela de a opera distincții între operele cuprinse între cele două mari categorii. de această dată, împărțirea a fost făcută în funcție de formulele narrative și de teme abordate. Metoda pe care am folosit-o combină demersul panoramic cu studiile de caz (se procedează la caracterizarea tuturor perioadelor literaturii scrise de Mircea Eliade, dar se pune accentul pe operele cu rol cheie în evoluția și dezvoltarea lumii literare create de scriitorul român).

Prima categorie a fost împărțită în: a. nuvelele autenticiste, b. romanele autenticiste, c. *Lumina ce se stinge*- studiu de caz, d. *Nuntă în cer*- studiu de caz, e. începuturile literaturii fantastice și e. teatrul.

Cea de-a doua categorie a fost împărțită în: a. romanul mitic, b. teatrul și c. nuvelele fantastice.

După analiza fiecărei etape (prin sublinierea principalelor caracteristici) și după o scurtă prezențare a fiecărei opere literare, s-a trecut la realizarea unei analize comparative, întreprinsă mai întâi în interiorul paradigmei și apoi analiza comparativă a paradigmelor.

Primul lucru care trebuie remarcat este faptul că literatura de dinaintea exilului este mai bogată din punct de vedere cantitativ. Numărul romanelor scrise acum este mai mare decât cel al

romanelor scrise după cel de-al Doilea Război. Acest lucru este datorat și faptului că, în exil, activitatea lui Mircea Eliade s-a concentrat în jurul lucrărilor științifice (mai ales în perioada americană- 29 de ani petrecuți la Chicago ca Profesor universitar).

Un alt motiv este acela că formarea tinerei generații, evenimentele sociale din perioada interbelică, teoriile autenticității și ale experienței (teorii care îi sincronizează pe tinerii români cu ceea ce se întâmpla la nivel european) au jucat rolul unei propulsii incredibile în ceea ce privește construirea și scrierea literaturii lui Eliade. Mânat de frica ratării, frică pe care o au și personajele sale, Eliade varsă în literatură toate frustrările unei generații fără un traiect dinainte desenat, fără un ideal construit și dat de către societate.

Astfel, personajele literaturii de dinainte de 1945 sunt definite de angoasă, de o frică paralizantă care le conduce către un vitalism exacerbat, dar și prin o voință și o rigoare intelectuală fără precedent. De cealaltă parte se află personajele literaturii exilului, cele care practică tehnica retragerii într-un timp primordial, timpul original, *illo tempore*.

Influența lui Giovanni Papini este evidentă, mai ales în primele romane ale lui Mircea Eliade. Influenței lui Papini îi trebuie adăugată și influența filosofiei din perioada Renașterii italiene (Eliade era un foarte bun cunoscător a acesteia, având în vedere că lucrarea de licență a fost constituită din comparația pe care a făcut-o între filosofii lui Pico della Mirandola, Giordano Bruno și Campanella).

Un alt factor foarte important în dezvoltarea literaturii sale a fost descoperirea culturii și spiritualității indiene. O mare parte a literaturii sale este tributară indianismului prin revelarea unei alte modalități de înțelegere a universului.

După analizarea etapelor literaturii lui Mircea Eliade, am putut constata că temele, motivele literare, formele pe care le folosește, chiar și personajele au o anumită circularitate. Ele au fost dintotdeauna prezente în structurile operelor sale, într-o mai mică sau mai mare măsură. Astfel, am putut constata că literatura exilului s-a focalizat pe dezvoltarea literaturii pornite de la teoriile mitului. Dar nucleele acestui tip de literatură au existat încă din fazele incipiente ale scrierii operei scriitorului (Lumina ce se stinge este un astfel de exemplu).

În consecință, literatura scriitorului român nu își schimbă complet și radical paradigmele, ci se concentrează pe aprofundării direcții deja existente. Literatura exilului, spre deosebire de cea de dinainte de 1945, se concentrează exclusiv pe „teoretizarea” retragerii în *illo tempore*, pe construirea și descrierea lumii din perspectivă mitologică.